

בְּעֵינָא דְאַפְקָא לְבַתְרֵייתָא חָסֵר לִיהּ לְשִׁיעוּרָא דְקַמֵּייתָא, שבזמן שהוציא את הדין לכתובת האות האחרונה, כבר התייבשה האות הראשונה ונחסרה מעט משיעורה, ואין בשני חצאי השיעור כדי שיעור שלם (רש"י). ואינו דומה לאוכל חצי זית חֶלֶב וחוזר ואוכל חצי זית חֶלֶב בהעלם אחד, שמצטרפים שתי האכילות למרות שבשעה שאכל את החצי השני כבר לא היה בעולם החצי הראשון, כי כך הדרך באכילה, ואפילו האוכל כזית שלם שבסיימו אכילתו אין כזית שלם, חייב, שהמחייב הוא על הנאה בכזית והרי נהנה בכזית, לא כן בהוצאה שהמחייב הוא שכל זמן ההוצאה יש שיעור הוצאה, בזה צריך שהחצי הראשון יהיה קיים כדי שיצטרף אליו החצי השני (מאירי).

נְעִישֵׁת רֵאשׁוּנָה כְּמִי שְׁקֻלְטָה כְּלָב אוּ שְׁנִשְׂרָפָה, קודם שנחה על הארץ, שאין כאן מעשה הנחה, הואיל ולא נעשתה מכוחו, גם כאן כשהוציא הוצאה שניה כבר בטלה הוצאה ראשונה וכמי שלא היתה כלל (רש"י), ויש שלא גורסים 'נעשה כמי שקלטה כלב', אלא 'נעשה כמי שקלטה או שנשרפה', וטעם הפטור של 'קלטה או נשרפה' ושל 'לגביה קודם שהוציא השניה' הוא אחד, שבשעה שהוציא את השני, הראשון כבר אינו בעולם (רש"י, ותמה על רש"י, שכאשר קלטה כלב החיסרון שאין כאן הנחה מכוחו). ויש להסתפק אם דין זה נאמר דוקא בהוצאה משום שמלאכה גרועה היא [ראה תוס' לעיל (ב, א ד"ה פטת) ועוד], ואין לך בו אלא חידושו, או גם בשאר מלאכות, כגון קצר וטחן חצי שיעור, אם נשרף חצי השיעור הראשון קודם שקצר או טחן את חצי שיעור השני פטור (פמ"ג פתיחה להלכות שבת ד"ה נסתפקת).

כְּגוֹן שְׁהֶעֱבִירָה תוֹךְ שְׁלֹשָׁה, ודין זה של 'לבדו' נכון גם אם העביר את חצי השיעור השני תוך שלשה טפחים לקרקע במקום אחר באותה רשות, אפילו שהוא לא היה תוך שלשה טפחים מעל לחצי השיעור הראשון, כי כיון שהוא לבד לקרקע הרי הוא כמנוח בקרקע, ונמצא שהוציא שתי חצאי שיעור המצטרפים לשיעור וחייב. ורובא מחדש, שחייב אפילו אם העבירו מעל שלשה טפחים מהקרקע, כיון שהוא תוך שלשה לחצי שיעור הראשון, כי אנו דנים שהוא מונח על גביו (תוס'). ואם היה מניחו תוך שלשה לחצי אחר המונח על הקרקע היה פטור, ורק אם מניחו על גבי חצי שיעור הראשון חייב, כי לגבי שני החצאים יש נדון של איסור הוצאה, ונחשבים לענין זה כגרוגרת אחת (חתם סופר).

כָּאֵן זְזוּרְק כָּאֵן בְּמַעֲבִיר, שמעביר לא צריך הנחה בפועל על הקרקע, שהרי מונחת בידו, וידו סמוכה לארץ (רש"י), שכשמונח החפץ בידו, נחשב שמונח כל שהוא בקרקע (חז"א או"ח סב, כג), מה שאין כן בזורק, ואפילו שזורק הוא תולדת מוציא, קבלה היתה בידם שדינים שונה (חידושים מנן הרמב"ם המובאים בתהילת ספר מעשה ורקח, על פרק יח, ד"ה זרק זה).

בְּהֶעֱלַם אֶחָד חַיִּיב בְּשֵׁתֵי הָעֲלָמוֹת פְּטוּר, שחייב חטאת חל אחר שנודע החטא, וכמאמר הכתוב 'או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו' (ויקרא כ, ט), ובכל פעם שחטא ונודע לו מתחייב בחטאת חדשה (רש"י כריתות ד, א), או שאם מוציא בהעלמה אחת, ההעלמה מצרפת את ההוצאות, וכאילו הוציאן בבת אחת, אבל כשנודע לו אחר הוצאת החצי הראשון, נעשה חצי זה כמי שנשרף או נאכל שאינו מצטרף לחצי השני (יד רמה ב"ב נה, ב).

שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּדִין, יבש (רש"י), ויש סוברים, שבדיו יבש פטור על הוצאת שיעור שתי אותיות, כי מאחר ואי אפשר לכתוב בו, וצריך להתיכו במים, אין אדם טורח על שיעור קטן כזה ואינו מחשיבו, אלא הכוונה לדיו לח, שמוציאו בידו (תוס' רא"ש).

ושיעור הדיו הוא שתי אותיות, אפילו שבפועל אי אפשר לכתוב בו שתי אותיות [בדיו וקלמרון], כי ישאר דבוק מעט על הכלי (רש"י; מאירי בדעת הבבלי). ויש סוברים, שאם הוציא על הקסת חייב בשיעור שתי אותיות, אבל אם הוציאו הדיו לחוד, צריך שיעור דיו של יותר משתי אותיות, כדי שיוכלו בפועל לכתוב בו שתי אותיות (ירושלמי; רבינו חננאל; רמב"ם שבת יח, ט).

אוֹת אַחַת בְּדִין אוֹת אַחַת בְּקֻלְמוֹס, שאם הוציא אות אחת בקולמוס אחד, ואות אחרת בקולמוס שני, ודאי מצטרפים [כמבואר להלן, שחייבים על שני מעשי הוצאה, אפילו אם עשאו בזה אחר זה, כל שכן בבת אחת], אבל כשהוציא אות אחת בדיו ואחת בקולמוס וכדומה, שמוא לא מצטרפים (תוס'). ויש מפרשים, שלדעות הסוברות שאם מוציא את הדיו על ידי כלי צריך יותר משתי אותיות [ראה הערה קודמת], צדדי הספק הם, שכיון שאין שיעורן שווה לא יצטרפו, וכפי ששינונו לעיל (עו, א) שכל שאין שיעוריהן שוין, אינם מצטרפים. או שמוא יש לומר, שכיון שיסוד השיעורים שווה והוא כתיבת שתי אותיות, אלא שכדי להגיע לכתובת שתי אותיות שיעור הדיו הנצרך אינו שווה, לכן יצטרפו (חתם סופר; שפת אמת).

וספיקו של רבא הוא על הדיו, אבל על הוצאת הקולמוס פטור, משום שהוא טפל לדיו, וכמו ששינונו להלן (צג, ב) שהמוציא אוכלין פחות מהשיעור בכלי פטור אף על הכלי, מפני שהכלי טפל להם (רש"י; רבינו חננאל). ואף שהקולמוס ראוי לכתובה נוספת, וכשצריך את הכלי לשימוש אחר, חייב על הוצאת הכלי אפילו אם האוכל שבו פחות מכשיעור [ראה רש"י שם (ד"ה ואם היה צריך)], היינו דוקא באופן שראוי הכלי לשימוש אחר, שלכן אינו נעשה טפל לאוכל שבתוכו לגמרי, אבל קולמוס שאינו ראוי לשימוש אחר מלבד כתיבה, הוא נעשה טפל לשימוש הכתיבה לגמרי, וחשיבותו נמדדת רק לפי שיעור הדיו לכתובה שיש בו עכשיו, ומה שיכול להוסיף לו דיו אינו נותן לו חשיבות (הערות הגר"ש אלישיב).

כְּתִיבָתָן זוּ הֵיא הַנְּחָתָן, שאף שאינו חייב אלא אם עשה עקירה והנחה וכאן המשיך להלך ולא נח, כתיבת האותיות על הנייר היא הנחתן (רש"י), ואפילו שנחנה על גבי אדם מהלך אינה נחשבת הנחה, הנחה על הנייר נחשבת הנחה אפילו שהולך עם הנייר, כי הניח את הדיו במקומו בו ישאר לעולם (תוס' לעיל ה, ב ד"ה אגוז). ודוקא כתיבה על הנייר נחשבת הנחה, אבל אם אינו כותב אלא רק מניח את הדיו על הנייר, אינו חייב עד שיניחנו על הקרקע כשאר הנחות (מאירי בשם יש אומרים), ויש סוברים, שאין חילוק, וגם הנחת דיו על נייר בלא כתיבה נחשבת הנחה, וחייב (מאירי בשם יש חולקין). והנדון כאן הוא מלאכת הוצאה של הדיו, אבל על מלאכת הכתיבה ודאי חייב גם אם אין הדיו נחשב מונח (ריב"א). ומה שאין כאן נדון על חיוב בהוצאת הנייר, כי מדובר שכבר היה שם מקודם, או שלא היה בנייר שיעור כתיבת שתי אותיות גדולות של קשר מוכסין (המבואר לעיל (עו, ב) [ריב"א המיוחס לר"י]).